

חינוך ונוער
Youth & Education

קרן קימת לישראל
K K L - J N F

כל האמת עצים בארץ התני"ך

אורן ירושלים

אורן ירושלים

- עץ האורן הוא עץ ייעור חשוב בעולם וגם בארץ ישראל.
- האורן גדל מהר משום שאיפתו לאור ומכאן גם שמו.
- פרי העץ הוא האיצטרובל והפצת הזרעים על ידי הרוח.
- האורן מתחדש בקלות לאחר שריפה.
- בארץ גדלים ארבע סוגי מינים של אורן.
- בעבר גדל האורן בחורש הטבעי בארץ ישראל, אך כיום ניתן למצוא אוכלוסיות בר רק במספר מצומצם של מקומות.
- האורן צומח מהר משום שאיפתו לאור ומכאן גם שמו.

אלה ארץ ישראלית

אלה ארץ ישראלית

- עץ קטן מימדים ונשיר חורף.
- האלה פורחת באביב ומיד לאחר מכן מתחילה ללבלב בצבע כתום- אדום.
- הפירות מתפתחים בעונת הקיץ ומופצים ע"י ציפורים.
- שלושה מינים של אלה גדלים בר בארץ: אלה אטלנטית, אלה ארץ ישראלית ואלת המסטיק.
- לעיתים קרובות בעקבות עקיצת כנימה מסוג מסוים נוצרים על העלים עפצים, מעין "גידולי פרא".
- האלה נזכרת בתנ"ך פעמים רבות ושמה, הלקוח מן המילה "אל" מעיד על חוזק ועוצמה.

פיקוס השקמה

פיקוס השקמה

- עץ גדול שמקורו בסודן, בעל רחב היקף ומסועף.
- השקמה פורחת בסוף הקיץ ובסתיו בתפרחת כדורית הנקראת "פגה", ובתוכה מאות פרחים.
- הפגות מתפתחות בארץ לפירות בלתי מופרים ונטולי זרע, משום שהצרעה המאביקה את השקמה אינה מצויה בישראל.
- ריבוי השקמה בארץ נעשה ע"י ייחורים.
- עצי השקמה מאריכים חיים.

פיקוס התאנה

פיקוס התאנה

- עץ נשיר חורף, בעל עלים גדולים ושסועים לאונות, דמויי כף יד.
- אחד משבעת המינים בהם נתברכה ארץ ישראל.
- התאנה מלבבת בחודשים מארס- אפריל. הפריחה מתחילה באביב ונמשכת עד הסתיו.
- פרחי התאנה צומחים במקובץ בתפרחת הנקראת "פגה".
- ההאבקה מתבצעת ע"י צרעות החודרות לפגה ומטילות בחלק מפרחיו את ביציהן.
- התאנים מבשילות בשלהי הקיץ בחודשים אוגוסט וספטמבר.
- התאנה נזכרת במקורות פעמים רבות. זהו העץ הראשון הנזכר בשמו בסיפור על אדם וחוה.

רימון מצוי

רימון מצוי

- שיח או עץ נמוך המלבלב בצבעי כתום - אדום בתחילת האביב ופורח בראשית הקיץ.
- פרי הרימון גדול ומכיל זרעים בעלי ציפה עסיסית.
- הרימון מופיע במקורות והוא חלק משבעת המינים שנשתבחה בהם ארץ ישראל.
- העץ ופירותיו היפים מככבים בשיר האהבה הגדול בעולם - בשיר השירים וכן מעטרים מטבעות וקישוטים שונים.
- הרימון משמש למאכל ולהכנת יין. בעבר נהגו להשתמש בחומרים שהופקו מקליפתו של הרימון גם בתעשיית עיבוד עורות ובצביעה.

זית אירופי

זית אירופי

- עץ ירוק עד, אחד מהעצים הראשונים שבויתו בידי האדם.
- הזית מאריך חיים וגילו יכול להגיע למאות שנים.
- גזעי העצים העתיקים חלולים ועליהם ניתן למצוא יבלות(גרופיות). עצים עתיקים מאוד אפשר למצוא בגת שמנים בירושלים.
- עיקר ערכו טמון בפירותיו המכילים אחוז גבוה של שמן המשמש למאור, למאכל, לרפואה, לסיכת הגוף ועוד.
- הקטיף של הפרי נקרא 'מסיק'.
- פירותיו נכללים בין שבעת המינים שבהם נתברכה ארצנו.
- ענפיו מסמלים את השלום.

שיטה סלילנית

שיטה סלילנית

- השיטה גדלה בנגב הצפוני, במדבר יהודה ובערבה עד גבולה הצפוני ביריחו.
- מבסיס העלה יוצאים שני קוצים חדים מאד.
- הפרי הוא תרמיל ארוך, חלק ומסולסל ומכאן מקור השם.
- השכבה החיצונית של הזרע עשויה מקליפה קשה שמקשה את הנביטה של הזרע ולכן הזרעים נעזרים בבעלי חיים שאוכלים את הפרי כשמערכת העיכול שלהם מרככת את הקליפה של הזרע.
- בתנ"ך מזכרת השיטה מספר פעמים ונראה כי שימשה את בני ישראל לבניית המשכן והמזבח.
- הבדווים משתמשים בעצי השיטה לצל, להסקה, לבניה ולמזון לגמלים ולעיזים.

שקד מצוי

שקד מצוי

- פריחתו המוקדמת של השקד לפני עצי פרי אחרים, מבשרת את בוא האביב.
- לפרחיו ריח נעים וצוף המושך חרקים רבים, בעיקר דבורים.
- החלק הנאכל בשקד הוא הזרע הנתון בתוך קליפה קשה והוא בעל ערך תזונתי רב ואחוז גבוה של שמן.
- כדי לקבל פרי שקד מתוק ולא מר צריך להרכיב שני זנים של שקד (שקד מר ושקד מתוק).

תמר מצוי

תמר מצוי

- עץ ירוק עד, בעל עלי ענק מנוצים, הקרויים "כפות תמרים".
- העץ גבוה מאוד וגזעו ישר - גבהו יכול להגיע לעשרים מטרים ואף יותר.
- פרי התמר הוא ענבה מוארכת ובה זרע אחד.
- קטיף התמרים נקרא "גדיד".
- עץ התמר בעל תפקיד חשוב במסורת היהודית. מעץ זה לוקחים את הלולב בחג הסוכות ופרי התמר הוא משבעת המינים.
- העץ ופירותיו שימשו כמוטיבים אמנותיים במטבעות, בפסיפסים ובתבליטים קדומים.
- לעץ התמר שימושים רבים לאדם כגון ייצור קורות לבנייה, מעלי התמר קולעים סלים, מחצלות, חבלים, מטאטאים ועוד.

תפוח תרבותי

תפוח תרבותי

- עץ נשיר חורף בעל פרחים ורודים לבנים.
- התפוחים מבשילים בקיץ וחלקם אף בסתיו.
- הפרי "האמיתי" נמצא בתוך התפוח, בין המחיצות, היכן שנמצאים הזרעים (החרצנים).
- בטבע, היונקים אוכלי העשב אוכלים את הפרי ומפיצים את זרעיו. במטעים, הריבוי נעשה באמצעות שתילים והרכבות.
- תפוח תרבותי חובב קור ולכן ניתן למצוא אותו בארץ בעיקר בצפון, בחרמון ובגליל העליון במטעים חקלאיים.

גפן

גפן

- הגפן הוא שיח מטפס, נשיר חורף, בעל עלים גדולים.
- בחודשי הקיץ מבשיל הפרי הנקרא 'ענבה'. הענבים מסודרים על הענף בקבוצות צפופות הנקראות אשכולות.
- גפן תרבותית יכולה להאריך ימים ולהגיע למאה שנים ואף יותר.
- הגפן היא אחד מגידולי התרבות הקדומים ביותר בעולם.
- ענפי הגפן מצוידים בקנוקנות שהם איברי עזר לטיפוס דמויי קפיץ, אשר נכרכים מסביב לצמחים, לעצים או מסביב לסמוכות.
- הגפן היא אחד משבעת המינים שארץ ישראל נשתבחה בהם.
- המוצר המובהק של הגפן – היין, הוא אחד משלושת הדברים המייצגים את טוב הארץ (תירוש).
- התנ"ך מלא בתיאורים על הגפן ותוצריה. בזכות חשיבותו זכה היין לברכה משל עצמו "בורא פרי הגפן".

ברוש מצוי

ברוש מצוי

- הפריחה הנקבית של הברוש היא באמצעות אצטרובלים.
- לאחר ההאבקה, שנעשית באמצעות הרוח, גדלים הקשקשים והאצטרובל נסגר ככדור קשיח. לאחר ההבשלה הוא יפתח והזרעים יופצו.
- הברוש מוזכר מספר פעמים במקרא ופעם אחת במשנה.
- הוא שימש בעיקר לבניין לריהוט ולעשיות שונות והוא אחד העצים שהובאו לי-ם בימי שלמה המלך לשם בניין בית המקדש.
- בשטחי חקלאות הוא משמש כשובר רוח, מספק הגנה ותוחם גבולות.

אשל הפרקים

אשל הפרקים

- האשל הוא עץ ירוק עד ממוצא אפריקאי.
- לזרעי האשל יכולת להגיע למרחקים גדולים וזאת משום שהזרע נתון במעין פקעת דמוית צמר גפן, אשר משקלה כשל נוצה.
- דליקותו של האשל נמוכה מאד.
- האשל מאריך ימים וגילו עשוי להגיע ל- 150 שנים ויותר.
- האשל שורד בשטחי מחייה קשים במיוחד. כל מיני האשל מסוגלים להפריש את עודפי המלחים שנקלטו מן הקרקע באמצעות בלוטות מלח המצויות בעליהם ולכן האשל יכול לצמוח בקרקעות מלוחות מאוד כמו אלו שליד ים המלח.
- המין "אשל הפרקים" הוא מהגדולים ביותר מבין סוגי האשל והיחיד שמשתמשים בו לעצה, ליצירת צל, לשבר רוח ולסמן גבולות חלקה.

ארז הלבנון

ארז הלבנון

- ארז הלבנון בן משפחת הארניים נחשב לעץ עתיק יומין אשר מקורו בהרי הלבנון.
- בישראל נמצא הארז כעץ נטוע בלבד.
- לארז פרחים זכריים ונקביים הערוכים באצטרובלים קטנים ונפרדים הגדלים על אותו עץ.
- גילם של עצי ארז מסויימים נאמד בכמה מאות שנים.
- עץ זה מתנשא לגובה רב ונופו מזכיר חרוט בעל ענפים פרושים לרוחב.
- ארז הלבנון נזכר בתנ"ך בהקשר לבניית בית המקדש, ואכן, העץ מצטיין באיכות גבוהה של עצה, עמיד בפני ריקבון ובעל ארומה נעימה.

אלון תבור

אלון תבור

- המין "אלון התבור" נפוץ רק במזרח התיכון, מארץ ישראל ועד תורכיה.
- בארץ ניתן למצוא שבעה מיני אלון שונים בשרון, בגליל, ברמת הגולן, בחרמון ובעמק החולה.
- עץ האלון מאריך ימים אך צמיחתו איטית.
- עצי האלון ידועים בכושר ההתחדשות שלהם כשלאחר שריפה או כריתה, על ידי הצמחת גזעי משנה חדשים.
- פרי האלון נקרא "בלוט". הוא מורכב מספלול ואגוזית. עם הבשלת הפרי בתקופת החורף הוא נופל מהעץ ושם הוא נובט.
- לעיתים נעשית הפצת הפרי למרחק על ידי בעלי חיים שונים הניזונים ממנו.
- בתנ"ך מופיע האלון מספר פעמים. לעיתים הוא מסמל חוסן ועוצמה.
- עצתו של העץ חזקה וטובה לבנייה ולמלאכה וכלן שימש בעת העתיקה לבניית סירות וספינות ואף להכנת פסלים.